

כי תשא תשפ"א שלום רב

הנה בתורה מפורש שבשעת מנין בני ישראל עליהם ליתן כפר נפש בכדי שלא יהיה נגף בפקד אותם, וכן להלן [פט"ו] לכפר על נפשתיכם, ועוד פעם [פט"ז] – ולקחת את כסף הכפורים (מלשון כפר), ואז יהיה הכסף הזה זכרון לפני ה' לכפר על נפשתיכם, ולפי פשוטו הכוונה שעי"ז יזכור אתכם ה' ויכפר עליכם. וכמו כן כופלת התורה שוב ושוב את ענין "תרומה לה'", עד שרש"י מביא מחז"ל שנרמז כאן שלשה תרומות. וזה דבר הצ"ב, דמדוע המנין יגרום נגף, שמחמתו צריכים כפרה, זה לא מבואר בפסוק כל עיקר. ובראשונים נראה כמה מהלכים בזה. שי"א שמכאן המקור המקראי שאסור לספור את ישראל, ולכן כשסופרים אותם צריכים לספור את השקלים, וכמו שעשה שאול קודם מלחמת עמלק ויפקדם בטלאים, ולפ"ז כוונת הפסוק שזה מצוה לדורות שכל פעם שסופרים את ישראל אסור לספור את הגופים ורק את השקלים, ואם לא עושים כן אז יהיה נגף, וכן היה בימי דוד שעשה מנין בלי שקלים וגרם נגף, הרי שיש כאן מצוה מן התורה, ומהלך זה תלוי בהרבה שיטות בהלכה ואכמ"ל בזה. ועוד מצינו בראשונים שעיקר הכפרה שנצרכה כאן הוא משום מעשה העגל, שמכיון שחטאו בעגל נתחייבו מיתה ולכן הוצרכו כופר נפש, אלא שלפ"ז לא ברור כלל מה השייכות למנין. וגם לפי הסדר בתורה הא עדיין לא אירע מעשה העגל.

אבל מצינו ברש"י שכתב דבר חדש מדעת עצמו [בלי שום מקור מחז"ל, שזה דבר נדיר], וכ"כ רבינו בחיי, וגם הוא מציין להא דדוד שספר את העם וגרם למגפה, אבל הוא מסביר שזה אירע משום שהמנין גורם לעין הרע שתשלוט על האנשים, והעין הרע גורמת את המגפה, וזה מה שהיה אצל דוד. וזה דבר הצ"ב, דמזה זה עין הרע, שצריכים כ"כ לחשוש ממנו, ומדוע המנין מביא עין הרע, ובודאי לא מובן איך המחצה"ש יגין בעד עין הרע, ומה גם שאצל דוד אמנם היה נגף בזמן הפקדון, אבל גם שם לא מוזכר שהיה זה עין הרע, אלא שם רק מוזכר שהמנין גרם מגפה גדולה בעם, ובאמת הרמב"ן בפרשת במדבר מבאר שהחטא שחטא דוד בזמן המנין היה שמנאם שלא לצורך, כי לא היה יוצא למלחמה ולא עושה בהם דבר בעת ההיא, רק לשמח לבו שמלך על עם רב, והוא מאמר יואב: ויוסף ה' אלקיך אל העם כהם וכהם מאה פעמים וגו' ואדני המלך למה חפץ בדבר הזה עכ"ל הרמב"ן בפרשת במדבר, אבל רש"י מכניס כאן ענין עין הרע.

והנה אצל הרבה בנ"א, ובפרט נשים וע"ה, אומרים הרבה פעמים ביום "בלי עין הרע", זה ילד יפה, בלי עין הרע, ב"ה יש לי פרנסה בלי עין הרע, זה לשון

מצוי, ויוצא לפי זה שהם חוששים מעין הרע, ולכן הם רוצים להנצל מזה ולכן הם אומרים בלי עין הרע. אבל ענין זה תמוה מאד, דראשית כל מה זה עין הרע, האם בכלל יש כזה דבר, האם מחויבים להאמין בזה, האם זה קבלה, האם זה הלכה, ואם יש כזה דבר אז א"כ מה מועיל אם אומרים בלי עין הרע, או שהוא נמצא או שהוא לא נמצא, אבל כמו הרבה דברים בדת שלנו אנו אומרים ומבלבלים בלי לדעת מה אומרים. הדבר צ"ב.

ראשית צריך לדעת שיש בזה דיון עד שאפילו אצל חז"ל והראשונים אין הסכמה בנושא הזה. בפסוקי התורה עצמה לא מצינו ענין זה להדיא, והכי קרוב הוא מה שמצינו בספר שמואל [יח-ט] ויהי שאול עוין את דוד

מהיום ההוא והלאה, ופירש"י [ומצו"ד] שם עין רעה, וכן פירש רבינו יונה בפרקי אבות פ"ב מ"א: רבי יהושע אומר עין הרע ויצה"ר ושנאת הבריות מוציאים את האדם מן העולם, ופיר"י: עין הרע שהוא העויין הדברים ובני אדם בעין רעה, כאמרו בשאול ויהי שאול עויין את דוד שהיה מעיינו בעין רעה להזיקו מקנאתו בו וכו'. וכן כתב הרע"ב: שמכניס עין הרע בממוץ חבירו או בבניו ומזיק לו. אבל אף שיש להכניס פירוש זה בין במקרא ובין במשנה, אבל זה לא דבר מוכרח, כי עויין יכול להיות שהסתכל עליו בעין רעה, כלומר הוא חיפש איך להרע לו, שאם ימצא אותו בלתי מוגן שיזרוק עליו את החנית, או ישלח אותו למלחמה למות, וכן פירשו שם מהר"י קרא ורלב"ג והמלבי"ם, וגם במשנה הנ"ל אין ראיה שעין הרע זה עין הרע, אלא זה אדם שעינו רעה באחרים, הוא חמד את ממונם, צר לו בהצלחתם וכו', דברים פשוטיים ולא סגוליים, וכן פירש שם הרמב"ם והרע"ב בפירושו הא', ולכן מהפסוק והמשנה לבד אין לנו שום הכרח שיש כזה דבר שנקרא עין הרע שיכול להזיק אנשים. ובאמת זה דבר תמוה לכאורה, איך שייך שהאדם יכול להזיק בעין רע על חבירו, ומכיון שאין אנו מוצאים את זה להדיא בתורה, וגם במשנה הלא אין זה ברור, א"כ מה באמת הוא המקור של עין הרע? האם באמת חששו לזה חז"ל? לאחר העיון ברור שלא נשתוו בזה הדעות. לדוגמא:

במשנה בב"מ דף כ"ט ב' כתוב שאם מצא כסות מנערה א' לל' יום לצורכה, לשלוט בה אויר. כברייתא בדף ל' כתוב שאם יש לו אורחים שלא יעשה כן. ויש שני פירושים בגמ' – א' משום גנבי, שאורח לא טוב יגנבנה, והב' הוא משום עין הרע, ופירש"י שתשלוט בה עין הרע של האורחין, הרי שיש כזה פירוש בגמ', אבל כנראה שזה לא מוסכם בין חז"ל. עוד דוגמא: בב"ב דף קמ"א אומר רב חסדא בת

תחילה סימן יפה לבנים. הגמ' שם מסבירה את זה בא' משני אופנים: א' שהיא תגדל את הבנים שיולדו אחריה ותעזור בבית. ב' שעל ידי שהיא נולדה מקודם לא תשלוט עין הרע בבנים שיולדו אח"כ, כי העין נלטשת לעבר הבנים שנולדים ראשונה אבל לא הבנות. הרי שדבר זה שנוי בשיטות חז"ל, שיש שחששו לזה ויש שלא חששו לזה.

עוד דוגמא: בסנהדרין צ"ג א', חנניה מישאל ועזריה ניצלו מהשריפה של נבוכדנצר, אבל הם נעלמו מיד אחר המעשה, לא שומעים מהם כלום, והגמ' רצתה לדעת מה קרה להם, ונחלקו בזה רב ושמואל, רב אומר שמתו על ידי עין הרע,¹ שכולם תמהו איך אפשר שהם יחיו ומתו משום זה, אבל שמואל סבר שהם מתו על ידי שכ"כ הרבה אנשים ירקו עליהם שאיך אפשר שיש לנו אלוך כזה ועדיין הם משתחווים לע"ז. הרי שנחלקו רב ושמואל בכח זה של עין הרע.

והנה שיטת רב אנו מוצאים שחשש מאד לענין עין הרע עד שבנה הלכה על זה, בב"מ דף ק"ז ע"א אמר רב אסור לו לאדם שיעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה, ופירש"י: שלא יפסידנה בעין הרע. ובב"ב איתא שמטעם זה יש דין היזק ראייה שחייב לבנות כותל, עיי"ש.

וכן דרש רב הא דכתיב והסיר ה' ממך כל חולי, זו עין, ופירש"י: דבר שכל החללים תלויים בו, וזו עין רעה (ב"מ ק"ז ב'), והגמ' מנמקת שזה שיטת רב שרב הלך לבית הקברות, והיה יכול לדעת איך האדם מת, אם מת בזמנו או מחמת עין הרע, ורב אמר תשעים ותשעה מחמת עין הרע. ואח"כ מביאה הגמרא ששמואל אמר זה הרוח, כלומר מזג האויר והחולאים הבאים דרך האויר, וזה קרוב יותר לרפואה המודרנית, ועכ"פ חזינן להדיא שנחלקו בזה רב ושמואל, וכאמור אין להכריע את מחלוקת האמוראים מהמשנה באבות הנ"ל, משום שהרי נחלקו בה הראשונים, ואדרבה מן הסתם הרמב"ם שלל כל עין הרע, ולכן פירש את המשנה כפשטה ולא כסגולתה, וא"כ אין מכאן הוכחה.

והנה אנו מוצאים עין הרע אצל הרשעים – בב"ר איתא שעפרון הכניס עין הרע בממונו של אברהם, ובחז"ל שבלעם הכניס עין הרע על ישראל, ומצינו בקידושין דף פ"ב א' שמקיזי הדם היו נחשבים לרשעים משום שהיו מסתכלים על החולים בעין רעה כדי שיחלו עוד ויצטרכו להם, וכל זה הוא שלילי ובכוונה להרע, אבל הוא קיים וחזק ויכול להזיק את בן האדם.

גם מצינו כח זה אצל צדיקים: בב"ר כתוב

ששרה הכניסה עין הרע על ישמעאל ולכן הוצרכה הגר לשאת על שכמה את ישמעאל שהיה כבר בן עשרים ושבע בתקופה ההיא. רש"י מביא ששרה הכניסה עין הרע בעוברת הראשון של הגר והפילה אותו. ומצינו ברמב"ן בספר האמונה והבטחון פ"ב שכותב שת"ח יש להם כח עין הרע אע"פ שאין זה ברצונם, והוא מביא את הגמ' בשבת: כל מקום שנתנו חכמים עיניהם מיד נשרף, וכן מצינו הרבה פעמים: נתן בו עינו ונעשה גל של עצמות, הרי שכח זה מצוי אצל צדיקים וגדולים, והרמב"ן אומר שמכיון שמצער את החכם ומחליש את דעתו ומפסיקו מתורה, אז החלישות הדעת של החכם פוגעת בו בעין הרע.

מצינו שהשטן יש לו כח עין הרע, עיין כתבי רמב"ן האמונה והבטחון [פ"ב ד"ה ועוד אמרו], שגזירת ברית בין הבתרים היא לפי ששלטה ביה עינו של שטן, וכ"כ רב"ח בראשית טו יג. ומצינו במחזור ויטרי – תלמיד רש"י – שמכיון שלוחות הראשונות ניתנו בקול גדול "נתקנאו המלאכים" ובא שטן וערבב את העולם וגם העון ונשתברו הלוחות וכו'. ולכן הוא כותב שכשלוקחים את הילד לאפשרעון, מכסים אותו שלא ישלוט בו עין הרע [והחיד"א הביא שהמנהג הוא שמכסים אותו בטלית].

מצינו בהלכה שאין לקרוא אב ובן או שני אחים לעליות רצופות, והטעם הוא משום עין הרע, שמראים את עצמם, במשנ"ב כתוב שאפילו מי שלא איכפת לו מעין הרע אסור לעבור על הלכה זו, אבל בערה"ש כתוב שמי שלא איכפת לו יכול לעלות, הרי שהם נחלקו בענין זה כמה יש לחשוש לעין הרע או לא.

והנה בזמננו עכ"פ הכח הזה מצוי בינינו ואנו חוששים לזה, ולכן אנו אומרים בלי עין הרע, הרי שיש כח כזה שאנו יראים ממנו. אבל עדיין אין לנו שום מושג בהבנת ענין זה, כי איך אפשר להזיק לאחר על ידי עין הרע, וכמו כן איך מועיל לאמר בלי עין הרע. וצריך להדגיש שאף שעדיין אין אנו מבינים את זה, אבל זה רואים מכל המקורות, שעין הרע פועל אפילו בלי הכוונה להרע ולהזיק, שודאי האורח אין כוונתו להזיק, וכן אצל בת תחילה, וכן אצל חמו"ע, הרי שכח של עין הרע הוא מציאות מורגשת, ולא תלוי כלל בכוונת האדם.

מצינו שהחזו"א (חו"מ, ליקוטים ב"ב סי' כ"א דף י"ד ב') עמד על זה אבל לא כ"כ ברור, שכתב: מסודות הבריאה כי האדם במחשבתו הוא מניע גורמים נסתרים בעולם המעשה ומחשבתו הקלה תוכל לשמש גורם להרס ולחורבן של גשמים מוצקים... ובשעה שבני

האריות שינה את שמו להתך כדי שלא תשלוט בו עין הרע כמו אצל חמו"ע.

1. ובספר שיח יצחק לרבי יצחק אלפיייה מגלה שדניאל שניצל מגוב

אדם מתפעלים על מציאות מוצלחה, מעמידים את מציאות זו בסכנה, ומ"מ הכל בידי שמים וכל שלא נגזר עליו בדין שמים לאבדן, הדבר ניצל, אבל כשנגזר הדבר לאבד, מתגלגל הדבר לפעמים ע"י שימת עין תמהון על הדבר וע"י זה הוא כלה... עיי"ש עוד, אבל הדברים עדיין לא מובנים היטב.

גם תמוה מה שמצינו בגמ' ששבט יוסף מחוסן מפני עין הרע, שכתוב אצלו בן פורת יוסף עלי עין, עולי עין, נטולי עין הרע, ועליהם נאמר וידגו לרוב בקרב הארץ, מה דגים שבים אין העין שולטת עליהן אף זרעו של יוסף אין העין שולטת עליהן (סוטה ל"ו). מסופר על רבי יוחנן שהיה נוהג לשבת בשערי בית הטבילה כאשר יצאו משם הנשים, שיראו אותו הנשים ויצא הולד נאה כמותו. ושאלו את רבי יוחנן כלום אינך חושש מפני עין הרע? ואמר שהוא מזרע יוסף שלא שולט בו הרע (ברכות דף כ'). וזה דבר תמוה ביסודו, ובכלל תמוה – וכי באמת ידע רבי יוחנן שהוא מזרע יוסף, הלא מנשה ואפרים היו מעשרת השבטים שהם גלו בימי סנחריב?

ועוד יותר תמוה מה שמצינו בברכות דף נ"ה ב': האי מאן דעייל למתא ודחיל מעינא בישא לנקוט זקפא דידא דימיניה בידה דשמאליה כו' ולימא הכי אנא פלוני בר פלוני מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא וכו'. ומשמע שזה עצה לכל אחד, ואולי גם רבי יוחנן השתמש בעצה זו, אבל זה קשה מאד, איך אפשר לכל אחד לעשות כן, הלא זה שקר, וכי חז"ל ייעצו לנו לשקר, וכי זה יועיל? וכבר עמד על זה המהרש"א, ותירץ בתירוץ אחד שכל ישראל נקראים יוסף שכתוב בתהלים נוהג כצאן יוסף. אבל זה תימה גדולה, דאם כולם יוסף, א"כ מדוע הוא צריך לומר כן להדיא?

בכדי ליישב כל זה, וכל ענין הרע הרע בכלל, שממ"נ אם נגזר על האדם להנזק מה איכפת לי אם יש עין הרע או לא, וגם מה זה ענין העולם לומר "בלי עין הרע", צריך להקדים את היסוד דלהלן, שנכתב בספר "זרע קודש" [פרשת ויצא] מהרה"ק ר"נ מרופשיץ:

עין הרע בא מזה כאשר אדם רואה איזה דבר נאה או איזה גדולה בממון או בבנים או בגבורה או בכל מעלה, והוא מתמיה מאד על מעלתו של זה, אע"פ שמתמיה באהבה זה לזה, אעפ"כ גורם רעה בזה שמתמיה, שהוא מפריד הדבר משורשו, כי אילו היה הרואה חכם ודבוק בהשי"ת לא היה מתמיה כלל, כי מה שייך לתמוה על מידת תפארתו של הקב"ה כביכול כו' רק צריך לישא למרום עיניו ובזה מקשר הדבר לשורשו, וזה עין טובה ולא עין הרע...

ביאור הדברים, שאדם המתפלא על חכמה או

עושר או יופי, הרי הוא מנתק ע"י הסתכלות זו את הדבר משורשו שהוא בורא העולם, שהרי אילו היה זוכר שהקב"ה עושה את הכל, הרי לא היה מתפלא כלל, שהרי הקב"ה הוא כל יכול ובודאי שיש בכחו להשפיע לבני אדם מחכמתו ומתפארתו, אלא שבעת שהוא מתפלל על גודל חכמתו ויופיו של האדם הוא שוכח שחכמה זו באה לו מהקב"ה, נמצא שהוא מגדיל את כחו של האדם ומפרידו משורשו שהוא הקב"ה, וממילא הוא גורם שינזק האדם, כי כשנפרד מהקב"ה אין לו כח קיום. אבל אם בשעה שהוא מתפעל מהדבר הוא זוכר שהכל בא מהקב"ה, והוא מקשר שוב את הדבר לשורשו, אז לא יגיע לו שום נזק, שהרי הוא מתקשר למקורו, ודבר זה מפורש בתורה בפרשת עקב ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך גו' ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל, הרי שצריכים לזכור את זה, וזה כנראה מה שאומרים "בלי עין הרע" כלומר אני מסתכל על זה בעין טובה, כלומר על ידי התקשרותו עם הקב"ה.

ולפ"ז י"ל גם בכוונת החזו"א, שמחשבת האדם יכולה לגרום הרס וחורבן בשם מוצק, והיינו שהמחשבה מנתקת את הדבר משורשו השמימי, ועל ידי זה הוא גורם הרס וחורבן.

יסוד זה למדנו כאשר בא יוסף לפני פרעה, אמר לו פרעה ואני שמעתי עליך תשמע חלום לפתור אותו, והיינו שפרעה הגדיל את כח יוסף שהוא יכול לעשות הכל, והכל בכוחו, וע"י זה היה יכול לנתק אותו משורשו, ועל זה ענה לו יוסף: בלעדי, אלקים יענה את שלום פרעה, זה "בלי עין הרע", אל תכניס בי עין הרע, זה הכל אלקים. ולכן בכל נאומו לפרעה שב יוסף ואומר לפרעה: את אשר האלקים עשה הגיד לפרעה, אשר האלקים עושה הראה את פרעה, אשר האלקים עשה הראה את פרעה, כי נכון הדבר מעם האלקים וממהר האלקים לעשותו, ולכן כאשר ראה פרעה את גודל קדושת יוסף ואיך שאי אפשר להכניס בו עין הרע, פנה אל עבדיו ואמר: הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו, זה בפנימיותו, זה בעצמיותו, אי אפשר לנתק משורשו.

יסוד הנהגה זו למד יוסף מיעקב, שכאשר הוא נפגש עם עשו, רצה עשו להכניס בו עין הרע, ולכן כתוב: וישא את עיניו וירא את הנשים ואת הילדים, ויאמר מי אלה לך, זה הכל משלך, וזה כמו וישא בלעם את עיניו, כלומר איך הגעת בכחך להשיג גדול ועצום כזה, אבל יעקב ידע איך לענות לו, הילדים אשר חנן אלקים את עבדך, לא בכח ובעוצם ידי, אלא על ידי מה שחנני ה', והוריד ממנו את העין הרע.

אבל עד שראה יוסף איך שעשה את זה יעקב הרי הוא לא ידע מתחבולה זו, ולכן חשש מאד מעין הרע, ונראה שזה היה ממה שחשש יוסף שעמד מלפני רחל, אמר אמי יפת תואר, שמא יתלה בה עיניו אותו רשע, אעמוד כנגדה ואעכבנו מלהסתכל בה, מכאן זכה יוסף לברכת עלי עין. והנה לפי פשוטו יוסף רצה להגן על יפיותה של רחל שלא יקחנה עשו, אבל זה תמוה שיחשוב עשו שיכול לקחת את אשתו של יעקב בכח, אבל באמת חשש יוסף שמא יזיק עשו אותה כאשר יראה את יפיותה ויתפעל ממנה, אבל לא ידע איך להגן מפני זה, ולכן עמד מלפניה שלא יזיק אותה עשו בעין הרע שלו, וזה המדה כנגד מדה שזכה לברכה שעין הרע לא מזיק אותו, וזה הפשט שמכאן זכה יוסף לברכת עלי עין. וכן מפורש במדרש רבה עח-י.

ולפ"ז יש לפרש גם כוונת רש"י שם לגבי דינה ש"נתנה בתיבה ונעל בפניה שלא יתן בה עשו עיניו" ולא כתב "שלא יראה", והיינו שזה מה שחשש יעקב, שיתן בה עין הרע, אלא שאעפ"כ לדעת חז"ל היתה מעין טענה עליו שהרי הוא ידע איך להנצל מעין הרע כמו שעשו עם עשו, ומדוע לא עשה כן עם דינה, ובהכרח שהיה כאן יותר מזה, שלא רצה שישאנה עשו אפילו אם תחזירו למוטב, וע"ז נתבע, ודו"ק.

ולפי זה כוונת הגמרא פשוטה: מי שחושש מעין הרע, כלומר הוא חושש שינתק הדבר משורשו וישכח שהכל הוא מה' ויחשוב שהוא עשה את החיל הזה ועל ידי זה יש חשש נזק לו, מה יעשה, הוא צריך לומר אנה פלוני בר פלוני מזרעא דיוסף קא אתינא ולא שלטה ביה עינא בישא, כלומר הוא קושר את עצמו ללימודו של יוסף הצדיק, הוא אומר בלעדי אלקים יענה את שלום פרעה, וממילא אין כאן שום שקר, ובפרט למש"כ המהרש"א שכל ישראל נקראים יוסף, אבל צריכים להזכיר את זה, כי יש לחוש מאד שהאדם ישכח צור מחצבתו, ודו"ק היטב.

ואפשר לפי כל הנ"ל, שבאמת מצינו מקומות ומנהגים אצל כלל ישראל בהם הקפידו מאד על עין הרע, וחששו מכל דבר, ולאידך גיסא מצינו במקומות אחרים שלא חששו כל כך, ולא הקפידו על זה, וכבר אמרנו שהדבר שנוי במחלוקת, ולא נגזים אם נאמר שהדבר מצוי מאד אצל ע"ה, ואצל נשים, ואצל פשוטי הקהל, בו בזמן שתלמידי חכמים גדולים ובני ישיבה לא חוששים כ"כ מזה – מימי לא שמעתי את רבותי גדולי הדור חוששים לזה. וגם באג"מ כתב שמאן דמקפיד מקפיד. ולפי הנ"ל יש להוסיף שהכל תלוי בראיית עיני הדור וחכמיו איך צריכים להשריש את האמונה בלבבות

ההמון, דאם ההמון חזק באמונה ויודע את ה' ושקוע בתלמוד תורה וכל עסקם בעבודה, א"כ אין מקום לחשש ושכחת את ה' אלקיך, א"כ טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, לא צריכים עצות אחרות, אבל במקומות שלימוד התורה היה חלש, ובפרט אצל ע"ה ואצל הנשים ופשוטי הקהל, א"כ קשה מאד לבסס את האמונה, ולכן הקפידו מאד על עין הרע, כלומר בלי עין הרע, להשריש את האמונה, ולזכור כי ה' אלקיך הוא הנותן לך כח לעשות חיל, ודו"ק.

והנה רש"י הביא שעין הרע שולט בשעת המנין כמו שהיה בימי דוד שמנה את ישראל ושלט דבר בהם, ובתחילת דברינו הבאנו מש"כ הרמב"ן בפרשת במדבר שהחטא שחטא דוד בזמן המנין היה שמנאם שלא לצורך, כי לא היה יוצא למלחמה ולא עושה בהם דבר בעת ההיא, רק לשמח לבו שמלך על עם רב, ולפ"ז נראה שמה שהסתכל דוד על זה לשמח לבו שמלך על עם רב שאף שבודאי התכוון לטובה אבל על ידי ההסתכלות הזו הוא שם את המציאות המוצלחת בסכנה, ואף שלא התכוון להזיק אבל זה גופא הכח של עין הרע, שהוא מנתק את הדבר משורשו, ואמנם יואב רצה להניאו מזה והוא באמת אומר לו בלי עין הרע, זה הכל מהשי"ת, שה' יוסף עוד מאה פעמים, כלומר אסור להסתכל על זה כאילו זה הכח שלי ומה שאני יכולתי למלוך על עם רב כזה, זה סכנת העין הרע, אבל דוד לא הקשיב אליו, ולכן שלט בהם הנגף.

וע"ז אומרת לנו התורה שכי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם – וממילא יש חשש סכנה, יש חשש שמסתכלים על הנמנים באופן מוצלח, וזה מנתק את השורש, זה חטא גדול, כי זה בגדר ורם לבבך ושכחת כי ה' אלקיך הוא הנותן לך כח לעשות חיל, שהכל בא ממנו, זה שכחת ה' וזה חטא חמור מאד, ולכן כל אחד צריך כפר נפש – ומה הוא הכופר נפש זה ליתן מחצית השקל, והנה מחצית השקל זה לא מתנה גדולה, וזה לא דבר גדול, אלא כל הענין בזה הוא לה', תרומה לה', שלשה פעמים כתוב תרומה לה', והיינו שאין הענין גודל התרומה, אבל הענין הוא שבשעת המנין שאז שולט העין הרע, צריכים להסיט את כל מחשבות ושאילות האדם אל ה', כלומר כל מה שיש לי זה מה', כל מה שיש לי, המשפחה והבנים והנכסים הכל מה', וממילא זה כופר נפש על החטא החמור הזה של ורם לבבך, ולכן מסיימת התורה שעל משה ליקח את כסף הכופרים, כלומר הכסף שמזכיר אותם שהכל הוא מהשי"ת, ואז והיה לבני ישראל לזכרון לפני ה', שלפי פשוטו ה' יזכור אותם, אבל לפי עומקו זה יהיה לזכרון לבני ישראל, כך הם יזכרו את השי"ת, ואז יהיה זה לכפר

על נפשותיכם, שזה יחזק את הקשר ביץ כלל ישראל וביץ
הקב"ה, וממילא זה יהיה לכפר על נפשותיכם.